

BDP

T.B.M.M.
BARİŞ ve DEMOKRASİ PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 4146
Tarih: 11-10-2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

“2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Madde Gerekçeleri ve Genel Gerekçe ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Ayla AKAT ATA

Batman Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- İçişleri - İnsan Haklarını İnceleme			
Esas Komisyon	Adalet			
Tarih:	30 Ekim 2013		E. No: 2/1804	
Yem.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gen.Sek.Yrd.	Gen.Sek.
125	16	MO	AP-	Num
TBMM BAŞKANI				

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
1 1 Ekim 2013
Numara:

1 1 Ekim 2013
251336

GENEL GEREKÇE

Türkiye’de kolluk kuvvetlerine tanınan sınırsız yetki yaşam hakkı başta olmak üzere ifade özgürlüğünden örgütlenme özgürlüğüne kadar pek çok hak ve özgürlüğün ihlaline neden olmaktadır. Kolluk kuvvetlerinin, toplumdaki huzur ve güvenliği sağlamakla yükümlü olması gerekirken, yasalarla tanınan sınırsız yetki sonucu, kişilerin can güvenliğini tehdit eden sonuçlar vermektedir. Bunun en bariz sonucu gözaltında yaşanan işkencelerde ve demokratik bir hak olan barışçıl gösterilerde polisin kullandığı ağır şiddet sonucu ağır yaralanma ve ölüm vakalarının yaşanması şeklinde tezahür etmektedir. Polise verilen ölümcül güç kullanma yetkisi polis şiddetinin her alanda görünür olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Polis şiddeti yalnızca karakollarda değil, sokakta, üniversitelerde ve aslında kamusal alanın her ayağında kendini göstermektedir.

Özgürlükler ile polisin yetkisi arasındaki orantısızlık 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nda 2007 Haziran’da yapılan değişiklikler sonucunda daha da artmıştır. Yasa değişikliğiyle genişletilen yetkiler kolluk kuvvetlerinin keyfiyete dayalı olarak kişileri yaralamak, işkence etmek, maddi-manevi bütünselliğe zarar vermek gibi uygulamalarla yoğun insan hakları ihlallerine sebep olması meşrulaştırılmıştır. Yasa teklifi hazırlanırken insan hakları örgütleri polisin zor kullanma yetkisinin genişliğinin yol açacağı muhtemel sonuçlara dikkat çekmiş ve o tarihten bu yana yaşanan ölümler ne yazık ki kaygıları haklı çıkarmıştır. Polisin dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle polisin silah kullanması sonucu, gözaltı ve cezaevlerinde yapılan işkence sonucu öldürülen insan sayısı da o tarihten bu yana artış göstermektedir.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nın hazırladığı rapora göre yasa değişikliğinin gerçekleştirildiği Haziran 2007 tarihinden 10 Ekim 2013’e kadar geçen süre içinde polisin silah kullanması sonucu meydana gelen olaylarda 151 kişi hayatını kaybetmiştir. Sadece 2012 yılında gözaltında işkence ve kötü muamele gören ve toplumsal olaylara yapılan orantısız müdahale sonucu yaralanan ya da işkence gören kişi sayısı ise 571’dir.

2013 yılının Mayıs ayında başlayan Gezi protestoları da polis şiddetinin boyutlarını gözler önüne sermek açısından önemli bir tablo sunmuştur. 11 kişi gözüne isabet eden gaz fişegi sonucu gözünü kaybetmiş, atılan yoğun gazlardan etkilenen yüzlerce kişi ciddi sağlık sorunlarıyla karşı kaşıya kalmıştır. Türk Tabipler Birliği ve çeşitli odaların açıkladığı raporlarda “göz yaşırtıcı gaz ve toz”ların insan sağlığı üzerindeki mutlak olumsuz etkileri defalarca belirtilmiştir.

Kişî hak ve özgürlükleri yerine devletin güvenliğini esas alan anlayış toplumu “polis devleti” koşullarında yaşamaya mahkum etmektedir. Ortada suç şüphesi bulunmadan ve adli mahkeme kararı olmaksızın kolluk kuvvetlerine arama yapma, kimlik sorma vb. yetkiler vererek vatandaş “potansiyel suçlu” konumuna getiren bu anlayış sonucu yaşanan hak ihlalleri uluslararası hak örgütlerinin raporlarına da yansımıştır. TİHV’in görüşlerini yansıtan *Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye İle İlgili 3.Periyodik Raporunu İzleme Raporu*’nda Türkiye’de sokağa inmiş hali ile işkence ve kötü muamelenin yeni biçimlerine ilişkin 2011-2012 yılları içinde yaşanan olaylara dair verdiği örnekler konunun can alıcılığına dair önemli bir göstergedir. Bu örneklerin başında 2011 yılında BDP ve DTK’nın “Demokratik Çözüm Çadırları” olarak adlandırılan sivil itaatsizlik eylemlerinde polisin aşırı müdahalesi ve ateşli silah kullanımı sonucu 2 kişî yaşamını yitirmiş, 872 kişî işkence ve kötü muameleye maruz kalmış ve 36 kişî tutuklanmıştır. Aynı yılın Mayıs ayınca Hopa’da Başbakan’a yönelik yapılan demokratik protesto eylemlerinde Metin Lokumcu adlı bir vatandaş yoğun gaz kullanımı sonucunda yaşamını yitirmiştir. Aynı sene, Mart ayında

Newroz kutlamaları yapmak isteyen halka ülke çapında uygulanan yoğun polis şiddeti sonucu 2 kişi yaşamını yitirmiş ve 178 kişi yaralanmıştır.

Bahsi geçen rapordaki dikkate değer başka bir husus da yine gösterilere müdahale ve polisin dur ihtarına uyulmaması gerekçesinin do urdu u sonuçlara ilişkindir. Raporda 2007’de PVSK’da gerçekleştirilen de i iklikten 2012 Eylül’e kadar geçen sürede 116 kişinin kollu un ateşli silah kullanımı sonucu yaşamını yitirdiği belirtilmiştir.

Bireylerin huzurunu ve temel hak ve özgürlüklerini esas alarak yapılması gereken kanunların, vatandaşların can güvenliğine kast edecek şekilde düzenlenmiş olması Türkiye’nin insan hakları ve demokrasi karnesi için utanç verici bir durumdur. Toplumsal adaleti ve insan haklarının en geniş haliyle güvence altına alınmasını sağlamak yerine kolluk kuvvetlerini öldürücü silah kullanımını da içeren bir şekilde orantısız yetkilerle donatmak, demokratik ilkelerle ve uluslararası insan haklarıyla ba da mamaktadır. Bu amaçla kanunda yapılması öngörülen değişiklik ile kişilerin yaşam güvenliği koruma altına alınarak antidemokratik uygulamaların önüne geçmek hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 4'üncü maddesinde yapılan değişiklikle polisin keyfi uygulamalarına son verilerek kişi özgürlükleri ve güvenliğinin korunması amaçlanmıştır.

Madde 2- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 5'inci maddesinde yapılan değişiklikle polislerin sınırsız ve sebepsiz olarak vatandaşların parmak izini ve fotoğraflarını kayıt altına alma yetkisine kısıtlama getirilmesi amaçlanmıştır.

Madde 3- 2259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 9'uncu maddesinde yapılan değişiklikle önleme aramasının yargı kararı olmaksızın mülki idare amirinin izniyle gerçekleştirilerek vatandaşların potansiyel suçlu muamelesi görmesinin önüne geçmek amaçlanmıştır.

Madde 4- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 16'ıncı maddesinde yapılan değişiklikle polisin silah kullanma yetkisi sınırlandırılması ve göz yaşartıcı gaz ve tozların kullanımının önlenmesiyle kişilerin yaşam hakkının ve maddi ve manevi bütünselliğinin korunması amaçlanmıştır.

Madde 5- Yürürlük maddesidir.

Madde 6- Yürütme maddesidir.

2559 SAYILI POLİS VAZİFE VE SELAHİYET KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

Madde 1- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 4'üncü Maddesinin A bendi çıkarılmıştır.

Madde 2- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 5'inci Maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Madde 5- Polis sadece gözaltına alınan şüpheli veya sanığın kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde ve Cumhuriyet Savcısının izniyle yahut bu yönde verilmiş bir mahkeme kararı üzerine parmak izini alır. Alınan parmak izleri ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı, alınma sebebi de belirtilmek suretiyle, parmak izi alınma nedeni ortadan kalktığında silinmek üzere, bu amaca özgü kolluktan bağımsız bir sisteme kaydedilir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir.

Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla sadece mahkeme, hakim, Cumhuriyet savcısı tarafından kullanılabilir. Kolluk görevlileri ise savcı yahut mahkeme iznine bağlı kalmak kaydıyla ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bu sistemde yer alan bilgilerden faydalanabilir.

Sistemde kayıtlı bilgilerin hangi kamu görevlisi tarafından ve ne amaçla kullanıldığının denetlenebilmesine imkan tanıyan bir güvenlik sistemi kurulur.

Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; dördüncü fıkraya belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz.

Sistemde kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, takipsizlik ya da beraat kararının kesinleşmesi üzerine imha edilir.

Parmak izi ile fotoğrafların sisteme kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usuller, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

Madde 3- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 9'uncu Maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde

Cumhuriyet savcısının vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.

Arama talep yazısında, arama için makul sebeplerin oluştuğunun gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir.

Arama kararında veya emrinde;

- a) Aramanın sebebi,
 - b) Aramanın konusu ve kapsamı,
 - c) Aramanın yapılacağı yer,
 - ç) Aramanın yapılacağı zaman ve geçerli olacağı süre,
- belirtilir.

Önleme araması aşağıdaki yerlerde yapılabilir:

a) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı

yerde veya yakın çevresinde.

b) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya sendikaların genel kurul

toplantılarının yapıldığı yerin yakın çevresinde.

c) Her türlü toplu taşıma araçlarında, seyreden taşıtlarda.

d) Açık ve yakın tehlike hallerinde halkın topluca bulunduğu yerlerde.

Konutta, yerleşim yerinde ve kamuya açık olmayan işyerlerinde ve eklentilerinde önleme araması yapılamaz.

Polis, yüksek güvenlik gerektiren güvenliğini sağladığı binalarda, tehlike ve suçun oluşabileceği durumlarda herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla kontrole ve aramaya yetkilidir. Kişinin sağlık durumu bu cihazlar ile aranmaya elverişli olmadığı hallerde kolluk, kişinin talebi doğrultusunda kişiyi rencide edici boyutta olmamak kaydıyla elle arama yapabilir. Kişinin bu konuda şikâyet ve tazminat hakkı saklıdır. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

Önleme aramasının sonucu, arama kararı veya emri veren merci veya makama bir tutanakla bildirilir.”

Madde 4- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16’ıncı Maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır.

Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kişinin yaşam hakkını tehdit etmeyecek şekilde somut delillere göre kendisi belirler. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler kişilerin can güvenliğini tehdit etmemek kaydıyla somut delillere göre müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

- a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,
- b) Başkasının ırz ve canına vuku bulan ve başka şekilde engellenmesi mümkün olmayan bir saldırıyı savmak için,
- c) Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde, yaşam hakkına zarar vermeyecek ölçülerde silah kullanmaya yetkilidir.

Ancak, bu amaçları gerçekleştirmek için daha hafif yöntemler yetersiz kalmadıkça bu yetki kullanılamaz. Her halükarda, kendisinin veya başkasının yaşamını hedef alan şiddetin maddi unsurlarını herkesin anlayabileceği şekilde ortaya çıkması durumunda sadece yaşamı korumak için kesinlikle zorunlu olduğu zaman kasten öldürücü silah kullanılabilir.

Polis, yedinci fıkranın (a,b,c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak şiddet unsurlarıyla direnişe devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna

rağmen kişinin şiddet unsurlarıyla direnişe devam etmesi ve ele geçirilmesinin başka bir yöntemle mümkün olmaması halinde ise kişinin sağ yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir. Polisin ateş etmesi ise polisin gördüğü eğitim yapılan ateşin geri dönüşü olmayan vehameti kapsamında orantılı ve ölçülü olmalıdır.

Polis, şiddet unsurlu direnişi kırmak ya da unsurlarıyla birlikte faili yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde ve meşru müdafaa koşulları içinde silahla ateş edebilir.”

Madde 5- Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.